

27. 3. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vývoj náhrady nákladů řízení

V souvislosti s nálezem Ústavního soudu ze dne 14.10.2014 a novelou advokátního tarifu provedenou vyhláškou ze dne 26.6.2014, se opět rozvířila debata na téma výše soudy přiznávané náhrady nákladů řízení. Pro posouzení spravedlnosti či nespravedlnosti aktuální soudní praxe a právní úpravy upravující výši náhrady nákladů řízení, je nutné se ohlédnout do minulosti za vývojem pojetí výše náhrady nákladů řízení, přičemž se budeme zabývat zejména tzv. bagatelními spory, tj. spory o zaplacení částky do výše 10.000,- Kč.

Až do konce roku 2004 platila vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. [484/2000](#) Sb., ze dne 18. prosince 2000, kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. [177/1996](#) Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen jako „přísudková vyhláška“) ve znění, kdy sazba odměny v řízení o zaplacení peněžité částky činila částku od 1.500,- Kč (u žalob o zaplacení částky do výše 500,- Kč) do 6.000,- Kč (u žalob o zaplacení do výše 10.000,- Kč).

Novelou přísudkové vyhlášky provedenou vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. [277/2006](#) Sb., ze dne 31.5.2006, došlo dokonce ke zvýšení paušálních částek, když např. ve sporech o zaplacení částky do výše 1.000,- Kč náležela odměna ve výši 4.500,- Kč a ve sporech o zaplacení částky do výše 10.000,- Kč byla odměna stanovena na 9.000,- Kč.

Další novelou přísudkové vyhlášky provedenou vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ze dne 24.2.2012, byla odměna v tzv. bagatelních sporech rozčleněna do více úrovní, kdy ve sporech o částku do 100,- Kč příslušela odměna ve výši 1.000,- Kč, ve sporech o zaplacení částky ve výši od 100,- Kč do 500,- Kč příslušela odměna ve výši 1.500,- Kč a tato odměna se postupně zvyšovala až k odměně ve výši 7.500,- Kč ve sporech o 10.000,- Kč. Celkově tak ale došlo ke snížení odměn.

Dne 29.3.2012 vydal Ústavní soud průlomový nález I.ÚS 3923/11, ve kterém se vyjádřil k nákladům řízení v případech tzv. formulářových žalob v bagatelních věcech, kdy je jednou ze stran spotřebitel, přičemž úkony činěné v těchto řízeních posoudil spíše jako administrativní úkony a uvedl, že v rámci

zachování proporcionality mezi výší vymáhané částky a náhrady nákladů, považuje za spravedlivé, aby odměna za zastupování advokátem byla určena maximálně jako ekvivalent jednonásobku vymáhané jistiny.

Přísudková vyhláška byla zrušena dne 7.5.2013 nálezem Ústavního soudu č. 116/13 Sb. ze dne 17.4.2013, a to na návrh skupiny jedenácti senátorů. Navrhovatelé namítali nezákonnost tzv. přísudkové vyhlášky, kdy vyhláška nezohledňuje faktickou a odbornou náročnost daného sporu, čímž dochází k situaci, kdy přisudek je zjevně nepřiměřený povaze a obsahu sporu a samotné vedení sporu o zanedbatelné částky je tak pro žalobce výhodné jen kvůli následně přiznané náhradě nákladů řízení. Ministerstvo spravedlnosti na obranu přísudkové vyhlášky uvedlo několik argumentů, mezi které patřila mimo jiné skutečnost, že novelami byla snížena paušální náhrada nákladů řízení a že soud má možnost se při přiznávání odměn odchýlit od ustanovení přísudkové vyhlášky a přiznat náklady dle advokátního tarifu. Ministerstvo spravedlnosti dále upozornilo na zavedení institutu povinné předžalobní výzvy dle § 142a o.s.ř. a dále na fakt, že zrušením přísudkové vyhlášky by došlo k zavedení stavu před rokem 2001, kdy se soudní řízení uměle prodlužovala činěním zbytečných úkonů advokáty.

Ústavní soud však dal za pravdu navrhovatelům, když shledal přísudkovou vyhlášku v rozporu s ústavním pořádkem a zákony. Dle názoru Ústavního soudu totiž přísudková vyhláška motivovala věřitele k vedení sporů zanedbatelné hodnoty, a to pouze s vidinou nepřiměřeně vysokého přisudku, v důsledku čehož se enormně navýšil počet sporů a došlo k nadměrnému zatěžování soudního aparátu. Ústavní soud shledal výši přisudku jako zjevně nepřiměřenou hodnotě a povaze sporu, která neúměrně zatěžuje neúspěšnou stranu sporu a vede k ožebračování značné části obyvatelstva, když se rozšířil obchod s pohledávkami. Ústavní soud dále uvedl, že se tento jev týká zejména bagatelních sporů zahajovaných na základě tzv. formulářových žalob, kdy jednotlivé žaloby se v zásadě liší jen údaji o žalovaných a žalované částce a jednou ze stran je spotřebitel. V těchto případech se pak dle názoru soudu jedná o přiznání nákladů, které významně převyšují skutečně vynaložené náklady žalobce a v podstatě tak znamenají sankci pro neúspěšnou stranu v řízení.

Výše náhrady nákladů řízení se tak od 7.5.2013 plně začala řídit vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. [177/1996](#) Sb. ze dne 4. června 1996, o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen jako „advokátní tarif“). Podle advokátního tarifu se náhrada nákladů řízení počítá dle počtu úkonů učiněných v tomto řízení a dle tarifní hodnoty, která je ve sporech, jejichž předmětem je peněžitá částka, právě žalovaná peněžitá částka. K odměně za úkon právní služby se následně přičítá paušální náhrada hotových výdajů, která činí 300,- Kč za jeden úkon právní služby.

Ve sporech o zaplacení částky ve výši do 500,- Kč tak odměna za jeden úkon právní služby činila 300,- Kč (spolu s náhradou hotových výdajů tedy celkem 600,- Kč), ve sporech o zaplacení částky od 500,- Kč do 1.000,- Kč odměna činila 500,- Kč za jeden úkon právní služby tj. celkem 800,- Kč, ve sporech o zaplacení částek od 1.000 do 5.000,- Kč byla odměna stanovena na 1.000,- Kč (celkem 1.300,- Kč) a ve sporech o zaplacení částek ve výši od 5.000 do 10.000,- Kč odměna činila 1.500,- Kč za jeden úkon právní služby (tj. celkem 1.800,- Kč).

Nejčastěji se ve sporech o zaplacení provedou minimálně tři úkony právní služby, a to převzetí právního zastoupení, výzva k zaplacení a žaloba. Ve výsledku se tak přiznaná výše nákladů celého řízení pohybovala od 1.800,- ve sporech o zaplacení částek do 500,- Kč až do 5.400,- Kč ve sporech o zaplacení částek ve výši 10.000,- Kč, ovšem tyto náklady se jednoduše zvýší v případě, že ve věci dojde k nařízení jednání apod. Oproti přísudkové vyhlášce tak došlo k pouze minimálnímu snížení nákladů.

Přestože Ústavní soud v nálezu, kterým byla zrušena přísudková vyhláška, předpověděl nutnost

přijetí nové vyhlášky nahrazující přisudkovou vyhlášku, k tomuto nedošlo a používáním advokátního tarifu v podstatě nebylo nijak zamezeno obchodování s pohledávkami, proti kterému se v nálezu důsledně postavil Ústavní soud.

K dalšímu navýšení náhrady nákladů řízení došlo nařízením vlády č. [351/2013](#) Sb. ze dne 16.10.2013, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje se odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují se některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob, v jehož ustanovení § 3 je uvedeno, že u vzájemných závazků podnikatelů činí minimální výše nákladů spojených s uplatněním každé pohledávky 1.200,- Kč. Ačkoliv se přijetí tohoto ustanovení dle našeho názoru mělo vztahovat na případy, kdy dojde k vymáhání pohledávky a tato pohledávka je následně uhrazena ještě před podáním žaloby, takže by věřiteli nenáležela žádná náhrada nákladů řízení, ačkoliv věřitel s vymáháním pohledávky jistě náklady měl, např. již sepsáním předžalobní upomínky apod., anebo na případy, kdy by strana nebyla zastoupena advokátem, přesto jsou tyto částky soudy běžně přiznávány vedle samotné náhrady nákladů řízení.

Zásadním průlomem v otázce výše náhrady nákladů řízení se stala novela advokátního tarifu provedená vyhláškou č. [120/2014](#) Sb., ze dne 26.6.2014, kterou došlo k razantnímu snížení náhrady nákladů řízení ve sporech vedených na základě tzv. formulářových žalob, jež charakterizoval již Ústavní soud ve svém nálezu, kterým byla zrušena přisudková vyhláška a také v nálezu ze dne 29.3.2014, č. I.ÚS 3923/11.

Touto novelou se má zabránit rozsáhlému obchodování s pohledávkami, které je kvůli přiznané odměně lukrativní i v případě jinak zanedbatelných žalovaných částek, kdy zejména větší společnosti, typicky dopravní podniky, banky, pojišťovny apod. převádí pohledávky vůči svým dlužníkům společnostem specializovaným na vymáhání pohledávek, kterým následně plyne zisk pouze z přiznaných nákladů řízení.

Novelou bylo do advokátního tarifu přidáno ustanovení § 14b, které má určovat odměnu za úkony činěné v občanském soudním řízení, které bylo zahájeno návrhem podaným na ustáleném vzoru uplatněném opakovaně týž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech, v němž je předmětem řízení peněžité plnění a tarifní hodnota nepřevyšuje 50 000 Kč, a v němž byla žalobci přiznána náhrada nákladů řízení. Při splnění všech těchto podmínek pak žalobci náleží ve sporech, jejichž předmětem je peněžité plnění do výše 10.000,- Kč odměna ve výši 200,- Kč, ve sporech od 10.000,- Kč do 30.000,- Kč odměna ve výši 300,- Kč a ve sporech, jejichž předmětem je peněžité částka do výše 50.000,- Kč, náleží odměna ve výši 500,- Kč. Současně byla snížena i paušální částka náhrady hotových výdajů, a to na 100 Kč ve sporech do 30.000,- Kč.

Ačkoliv se v souvislosti s nepřiměřeně vysokými náklady řízení hovořilo vždy o tzv. bagatelních sporech, tedy o sporech, jejichž předmětem je peněžité plnění do 10.000,- Kč, novela advokátního tarifu do snížené sazby zahrnula spory s předmětem plnění až do výše 50.000,- Kč, kdy tato částka již nemůže být dle našeho názoru rozhodně považována za zanedbatelnou.

Ačkoliv má být snížená odměna přiznávána jen u tzv. formulářových žalob, v soudní praxi jsou jako formulářové žaloby často chápány všechny elektronické platební rozkazy, žaloby o zaplacení do 50.000,- Kč apod. V případech, kdy soudy přiznají sníženou náhradu nákladů řízení neoprávněně, je tedy nutné podat odvolání proti výroku o výši nákladů řízení, které bude pravděpodobně úspěšné, avšak navýší se tímto opět počet úkonů a zvýší se tak výše nákladů řízení.

Představme si tedy, že drobný podnikatel zabývající se např. výrobou a pokládkou podlah, se dostane do situace, kdy mu dva nebo tři zákazníci ročně neuhradí fakturu za jeho služby, anebo pouze částečně uhradí a podnikateli tak dluží částku do 30.000,- Kč. Podnikatel, který ani často nemá

žádné další zaměstnance, si najme advokáta, aby advokát vymohl tyto pohledávky. Advokát odešle předžalobní upomínku, následně pohledávku zažaluje a soud vydá elektronický platební rozkaz, ve kterém přizná náhradu nákladů řízení ve výši 1.200,- Kč. Reálný čas, který advokát vynaložil na sepsání předžalobní upomínky a žaloby, bude činit několik hodin a podnikatel tak bude muset ještě vynaložit další částku na to, aby advokátovi uhradil odměnu za jím poskytnuté služby. V případě, že by se žalovala částka do 10.000,- Kč, přiznal by soud náhradu nákladů řízení pouze ve výši 900,- Kč. V této situaci pak zejména menší podnikatelé budou zřejmě opravdu velmi zvažovat, zda se jim vyplatí žalovat své pohledávky.

Myšlenka novely advokátního tarifu se zdá být jako správná, když by měla dopadat pouze na pohledávky vymáhané společnostmi specializujícími se na obchod s pohledávkami, avšak nesprávná aplikace těchto ustanovení soudy vede k tomu, že se věřitelům pravděpodobně již dále nevyplatí domáhat se svého práva a vymáhat své pohledávky vůči dlužníkům.

Ústavní soud se k hromadnému vymáhání pohledávek některých podniků vyjadřuje slovy jako „zneužití práva“ a „ožebračování značné části obyvatelstva“, avšak dále se již nijak nezabývá skutečností, že tyto společnosti mohou pohledávky vymáhat pouze v případě, že jim vznikly. Dle našeho názoru nelze v žádném případě označovat žaloby podané subjekty, které se domáhají svého práva a úhrady svých pohledávek soudní cestou, za zneužívání práva a v žádném případě nelze znevýhodňovat věřitele vůči dlužníkům, kteří prokazatelně mají dluh, který nejsou ochotni uhradit a dokonce jim vytvářet takové podmínky, aby sami věřitelé ztratili zájem své pohledávky vymáhat.

Smyslem přijetí přísudkové vyhlášky bylo zamezit umělému zvyšování nákladů řízení činěním zbytečných právních úkonů a smyslem zrušení přísudkové vyhlášky bylo snížení nákladů řízení, ačkoliv k tomuto došlo fakticky až novelou advokátního tarifu účinnou od 1.7.2014, která ale jakoby zcela přehlížela dosavadní vývoj nákladů řízení, když zahrnuje spory o částky až do výše 50.000,- Kč a tarifní hodnotu dělí pouze do tří úrovní, a to na pohledávky do 10.000,- Kč, do 30.000,- Kč a do 50.000,- Kč. Nehledě na skutečnost, že novela advokátního tarifu vytváří zásadní nerovnost mezi účastníky, když se snížená sazba nákladů řízení týká pouze žalobce, avšak v případě, že by se úspěšnou stranou ve sporu stal žalovaný, tomuto by náležela nesnížená náhrada nákladů řízení.

V souvislosti s nerovností účastníků řízení uvádíme, že dne 14.10.2014 byl vydán další náleží Ústavního soudu, ve kterém se Ústavní soud vyjadřuje k náhradě hotových výdajů a shledal protiústavním, že účastník řízení, který je zastoupen advokátem, může nárokovat paušální náhradu hotových výdajů ve výši 300,- Kč, přičemž účastník řízení nezastoupený advokátem musí své výdaje prokazovat. Dle názoru Ústavního soudu se pak jedná o nerovné zacházení a porušování principu tzv. „rovnosti zbraní“ účastníků řízení a uvedl, že i strana nezastoupená advokátem má nárok na paušální náhradu hotových výdajů stanovenou v advokátním tarifu.

Z popsaného vývoje pojetí náhrady nákladů řízení se zdá, jakoby se zákonodárce a soudy pohybovali v bludných kruzích, když přísudková vyhláška byla zrušena ze stejného důvodu, kvůli jakému byla přijata a jejím zrušením tak byl nastolen stav, který existoval před přijetím přísudkové vyhlášky. Namísto přijetí nové vyhlášky upravující vhodným způsobem stanovení výše odměn, byl novelizován advokátní tarif, který stanovil takovou výši odměny, která ani částečně nepokryje náklady spojené s uplatněním pohledávky. Dalším posunem ve vývoji pak zřejmě budou první rozhodnutí odvolacích soudů o odvolání proti výrokům, kterým byly přiznány snížené náklady řízení i v případech, kdy se nejedná o tzv. formulářové žaloby.

Mgr. Lenka Zbytovská,
advokátní koncipient

Mgr. Tomáš Kaplan,
advokát

[Kaplan & Nohejl, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Římská 104/14
120 00 Praha 2

Tel.: +420 277 779 031
Fax: +420 277 779 030
e-mail: akkn@akkn.cz

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)